

Türkiye’de eski ve yeni üretim bölgelerinde fındık yetiştiriciliği yapan işletmelerin tarımsal üretim açısından karşılaştırmalı analizi

Derya ÖZTÜRK¹, **Ali İSLAM**²

¹Ordu Üniversitesi Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü Ordu

²Ordu Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Ordu

Alınış tarihi: 28 Aralık 2018, Kabul tarihi: 13 Şubat 2019

Sorumlu yazar: Derya ÖZTÜRK, e-posta: deryaozturk@odu.edu.tr

Öz

Bu araştırmanın amacı, dünya fındık üretiminde ilk sırada yer alan Türkiye’de, fındık üretiminin yapıldığı eski ve yeni üretim bölgelerindeki fındık işletmelerini tarımsal üretim açısından karşılaştırmalı analiz etmektir. Araştırmanın verileri, eski üretim bölgesinden 183 ve yeni üretim bölgesinden 92 fındık işletmesinden anket yoluyla elde edilmiştir. İki üretim bölgesindeki işletmelerin tarımsal üretim arasındaki farklılığı Ki-kare analizi ile ortaya konulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, işletme yöneticisinin öğrenim durumunun, ikamet yerinin, fındık dikim yaşının, hasat şeklinin, hasatta makine kullanımının ve sulama durumunun fındık üretim bölgelerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Eski üretim bölgesindeki işletme yöneticilerinin %63.9’u ilköğretim mezunu ve %49.2’si köylerde ikamet ederken, yeni üretim bölgesinde bu oranlar %82.6 ve %78.3 tür. Eski üretim bölgesindeki işletmelerin %54.1’inin fındık dikim yaşının 31-60 yıl aralığında olduğu, %33.9’unun silme suretiyle yerden toplayarak fındık hasadını yaptığı, %1.1’inin hasatta makine kullandığı ve sadece %1.6’sının fındık bahçelerinde sulama yaptığı saptanmıştır. Yeni üretim bölgesindeki işletmelerin ise %64.1’inin fındık bahçesi dikim yaşının 0-30 yıl aralığında değiştiği, %39.1’inin yerden toplayarak fındık hasadını yaptıkları, %5.4’ünün hasatta makine kullandıkları ve %10.9’unun fındık bahçelerinde sulama yaptıkları tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları bütün olarak değerlendirildiğinde yeni üretim bölgesindeki bahçelerde kültürel bakımın ve mekanizasyon uygulamalarının eski bölgeye göre yapılma eğiliminin yüksek olduğu ortaya konulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Fındık, tarımsal üretim, işletme, Corylus

Comparative analysis of hazelnut growing companies in old and new production zones in Turkey

Abstract

Turkey is the world's largest hazelnut producer. The aim of this study is to comparatively analyze hazelnut growing companies in old and new production zones in Turkey. This study consisted of 183 hazelnut companies operating in old zones and 92 hazelnut companies operating in new ones. Data were collected using a survey tool. Two groups were compared using chi-square test. Results show that managers' education levels and places of residence, hazelnut plantation age, harvest type, use of machinery in harvesting and irrigation vary from zone to zone. 63.9% of managers of companies operating in old production zones have a primary school degree and 49.2% live in villages while they are 82.6% and 78.3% in new production zones, respectively. Of companies operating in old production zones, 54.1% have been producing hazelnuts for 31 to 60 years, 33.9% shake the trees and pick the nuts off the ground, 1.1% use machinery in harvesting and only 1.6% irrigate the hazelnut groves. Of companies operating in new production zones, 64.1% have been producing hazelnuts for less than 1 year to 30 years, 39.1% shake the trees and pick the nuts off the ground, 5.4% use machinery in harvesting and 10.9% irrigate the hazelnut groves. Results indicate that cultural maintenance and mechanization practices

are more likely to be performed in new production zones than in the old ones.

Key words: Hazelnut, agricultural production, company, Corylus

Giriş

Tarım sektörü, ülke ekonomisinin gelişmesinde stratejik öneme sahip bir sektör konumundadır. Tarımsal yapıdaki bir ekonomiden sanayileşmiş bir ekonomiye geçilirken, tarım sektörü başlıca dört fonksiyonu yerine getirir. Bunlar; gıda maddeleri talebinin karşılanması, döviz gelirlerine katkıda bulunmak üzere üretim fazlasının oluşturulması, kalkınma için gerekli sermaye ve işgücü transferinin sağlanması ve talep potansiyeli oluşturarak sanayi malları üretiminin hızlandırılmasıdır (Cinemre ve Kılıç, 2015). Son yıllarda meydana gelen teknolojik gelişmeler, diğer sektörlerde olduğu gibi tarım sektöründe de kullanılan üretim tekniklerinde büyük değişimlere yol açmıştır. Bu durumda gelişen teknolojiye ayak uydurmak için, tarım işletmeleri de sadece kendi ailesinin üretimini sağlayan içe dönük üretim anlayışı yerine verim, kalite ve kârlılığı esas alan bir üretim anlayışıyla çalışmak zorundadır.

Türkiye, fındık kültürünün anavatan bölgeleri arasında olup büyük bir zenginliğe sahiptir. Bu zenginlik üretimde çok sayıda çeşitleri ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucu olarak dünya fındık üretimindeki yerimiz uzun yıllar ilk sırada olarak süregelmektedir (İslam, 2018). Türkiye’de fındık ihracatı ise, tarım ürünleri ihracatı içerisinde daima ilk sıralarda yer almakta ve birçok tarım işletmesi için büyük ölçüde tek geçim kaynağı durumundadır. Fiskobirlik tarafından fındığa alım garantisi verilmesi ve bazı yıllar uygulanan yüksek destekleme alım fiyatlarından dolayı, başlangıçta Doğu Karadeniz illerinde üretime alınan fındık, zamanla Batı Karadeniz’e doğru genişleyerek hızlı bir gelişme göstermiştir (Kılıç, 2004). Ülkemizde fındık eski ve yeni bölge olarak adlandırılan kuzeyde yetiştirilmektedir. Eski bölge Doğu Karadeniz bölgesi olup Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin illerini kapsamaktadır. Yeni bölge ise orta ve batı Karadeniz bölgesi olup ağırlıklı olarak Samsun, Sinop, Düzce, Sakarya, Zonguldak, Kocaeli illerini kapsar (İslam, 2018). Dünya fındık üretim alanının 2017 yılı itibariyle %75’i, üretim miktarının ise %67.67’si Türkiye tarafından karşılanmaktadır (Anonim, 2018a). 2017 yılı itibariyle, Türkiye fındık üretim miktarının %52.5’ini eski üretim bölgesi, %47.1’ini yeni üretim bölgesi karşılarken, fındık üretim

alanının %59.7’sini eski üretim bölgesi, %39.9’unu yeni üretim bölgesi oluşturmaktadır (Anonim, 2018b). Türkiye’de fındık, yaratmış olduğu katma değer ve ihracat geliriyle ekonomiye önemli katkılar sağlamaktadır. Bitkisel ürün ihracatı içinde önemli bir paya sahip olan fındık; hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamulleri ile yaş meyve ve sebze grubundan sonra yaklaşık %12’lik payla üçüncü sırada yer almaktadır (Anonim, 2018c). Türkiye’de konvansiyonel fındık üretiminin yanı sıra organik fındık üretimi her iki bölgede önemli bir değer arz etmektedir (Öztürk ve İslam, 2014).

Türkiye dışında diğer fındık üreticisi ülkelerin son yıllarda üretimlerini artırmaları, Türkiye’nin üretim ve ihracattaki avantajını giderek düşürmektedir. Bu bakımdan Türkiye, fındık üretim maliyetini düşürmek ve kaliteyi yüksek seviyede tutmak zorundadır. Fındıkta üretim maliyetini düşürmek için verimin artırılması yanında, girdilerin etkin kullanımının da sağlanması gerekmektedir. Ayrıca, işleme sanayisine uygun çeşit seçimi ve bakım şartlarının da iyileştirilmesi büyük önem taşımaktadır (Kılıç ve Demir, 2004). Tarım sektöründe verimlilik, toprak yapısı ve iklim koşulları gibi kontrol edilemeyen unsurların yanı sıra gübreleme, sulama, ilaçlama, hastalık-zararlılarla mücadele gibi faktörlere de bağlıdır. Tarımsal işletmelerde ürün veriminin artırılması, işletme yöneticilerinin tarımsal üretim teknolojileri ve yetiştiricilikle ilgili bilimsel bilgileri öğrenerek tekniğine uygun üretim yapımlarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu doğrultuda çalışmada, Türkiye’de eski ve yeni üretim bölgelerindeki fındık yetiştiriciliği yapan işletmelerin tarımsal üretim açısından farklılıklarının ortaya konulması ve bu farklılıklara ilişkin çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Türkiye’de yeni ve eski üretim bölgelerindeki fındık işletmelerinin sosyo-ekonomik özellikleriyle ilgili çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda; fındık bahçelerinin büyüklüğü, parçalılık durumları, nüfus ve işgücü yapıları, fındık çeşitleri, bahçenin dikim şekli, uyguladıkları üretim teknikleri ve sermaye yapıları, gelir ve gider durumları ele alınmıştır (İslam, 1997; Kılıç, 1997; Kızıltan ve Yalçın, 2010; Öztürk ve Akçay, 2011; Öztürk ve Kasko Arıcı, 2017). Ancak, Türkiye’de fındık üretim alanlarını eski ve yeni üretim bölgeleri şeklinde gruplandırmak suretiyle fındık yetiştiriciliğinin yapıldığı işletmeleri tarımsal üretim açısından karşılaştırmalı olarak ele alan herhangi bir çalışmaya

rastlanmamış olup, bu açıdan çalışma orijinallik taşımaktadır. Bu yönüyle çalışmanın, literatürdeki bu boşluğu dolduracağı ve konu ile ilgili yapılacak çalışmalara önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Materyal ve Yöntem

Materyal

Araştırmanın evrenini, eski üretim bölgesinde (Trabzon, Giresun, Ordu, Rize, Gümüşhane, Artvin) ve yeni üretim bölgesinde (Samsun, Sinop, Düzce, Bolu, Bartın, Sakarya, Kastamonu, Zonguldak, Kocaeli, Tokat) fındık yetiştiriciliği yapan tüm işletmeler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, eski üretim bölgesinde 183 ve yeni üretim bölgesinde 92 fındık işletmesinden kolayda örnekleme yoluyla seçilen toplam 275 işletme oluşturmaktadır.

Yöntem

Araştırmada evrenin tamamına ulaşmak emek, zaman ve maliyet gibi önemli kısıtlar açısından mümkün olmadığından, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yönteminin kullanılması uygun görülmüştür. Bu araştırmada kolayda örnekleme yönteminde veriler, ana kütlede en kolay, hızlı ve ekonomik şekilde toplandığından (Aaker vd., 2007) tercih edilmiştir. Anket uygulaması, 2017-2018 üretim döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yüz yüze görüşme, veri toplama aracı olarak ise araştırma değişkenlerini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış anket formları kullanılmıştır. Anket formu; işletme yöneticilerinin demografik özellikleri ve fındık yetiştiriciliğine ilişkin tarımsal üretim ve uygulama konusundaki bilgilerini ölçmeye yönelik hazırlanan toplam 16 sorudan oluşan iki bölümü kapsamaktadır. Frekans değerleri ile belirlenen değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla, çapraz tablolar oluşturulmuş ve tablolarda bağımsızlık kontrolü ki-kare testi (χ^2) ile yapılmıştır. Ki-kare testlerinde; beklenen frekanslar 5’in altında gerçekleştiği için Likelihood Ratio ki-kare değeri (LR χ^2) hesaplanmıştır. Ki-kare testlerinde ve sonuçlarının yorumlanmasında önemlilik düzeyi (α) %5 olarak dikkate alınmıştır. Tüm hesaplamalar SPSS v24 (IBM Inc., Chicago, IL, USA) istatistik paket programıyla yapılmıştır.

Araştırma Bulguları

Araştırmada anket yapılan fındık işletmelerinin %66.5’i eski üretim bölgesinde, %33.5’i yeni üretim

bölgesindedir. Eski üretim bölgesindeki işletme yöneticilerinin %16.4’ü 23-40 yaş, %54.6’sı 41-60 yaş, %29’u ise 60 yaş üzerinde bulunmaktadır. Yeni üretim bölgesindeki işletme yöneticilerinin ise %18.5’i 23-40 yaş, %59.8’i 41-60 yaş, %21.7’si ise 60 yaş üzerindedir. Eski üretim bölgesindeki işletme yöneticilerinin %63.9’u ilköğretim, %19.1’i ortaöğretim ve %16.9’u ise yükseköğretim düzeyinde eğitim seviyesine sahiptir. Yeni üretim bölgesindeki işletme yöneticilerinin ise %82.6’sı ilköğretim, %10.9’u ortaöğretim ve %6.5’i ise yükseköğretim düzeyinde eğitim seviyesine sahiptir. Eski üretim bölgesindeki yöneticilerin %49.2’si köylerde, %48.6’sı ilçe veya illerde, %2.2’si ise fındık bahçelerinin bulunduğu ilin dışında ikamet etmektedir. Yeni üretim bölgesindeki yöneticilerin ise %78.3’ü köylerde, %19.6’sı ilçe veya illerde, %2.2’si ise il dışında ikamet etmektedir. Üreticilerin köyde yaşama ve eğitim seviyeleri dikkate alındığında yeni üretim bölgesindeki üreticilerin üretim ve çiftçiliğe daha yatkın olduğu söylenebilir.

Anket yapılan fındık işletmelerinin tarımsal üretimine ilişkin durumu Çizelge 1’de verilmiştir.

Eski üretim bölgesindeki işletmelerin %54.1’inin fındık bahçesi dikim yaşının 31-60 yaş, yeni üretim bölgesindeki işletmelerin %64.1’inin ise 0-30 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Eski üretim bölgesindeki işletmelerin fındık bahçelerinin %33.5’ini Tombul, %20.4’ünü Çakıldak, %15.5’ini Sivri, %14’ünü Palaz, %5.3’ünü Foşa, %4.1’ini Kara, %1.7’sini Kalnkara, %1.7’sini yöresel çeşitler, %1.7’sini İncekara, %1.2’sini Kuş, %0.6’sını Mincane ve %0.3’ünü Yuvarlak Badem ve Yassı Badem çeşitleri oluşturmaktadır. Yeni üretim bölgesindeki işletmelerde ise fındık çeşitleri; %30.8’i Çakıldak, %16.3’ü Foşa, %22.1’i Tombul, %4’ü Sivri, %10.2’si Palaz, %8.6’ı Mincane, %4.3’ü Kalnkara ve %3.7’si Kara şeklindedir. Eski üretim bölgesindeki işletmelerin %59.6’sı ve yeni üretim bölgesindeki işletmelerin %62’si fındığın hasadını daldan yapmaktadır. Hem daldan hem de yerden fındık hasadını yapan işletmelerin oranı; eski üretim bölgesinde %6.6 ve yeni üretim bölgesinde %14.1’dir. Her iki üretim bölgesinde de fındık hasadının genellikle insan gücüyle yapıldığı, makineli hasat yapan işletmelerin oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu oran eski üretim bölgesinde %1.1 ve yeni üretim bölgesinde %5.1’dir. Fındık hasadı öncesi dip sürgünü temizliği yaptırılanların oranı; eski üretim bölgesindeki işletmelerde %79.2 iken, yeni üretim bölgesindeki

işletmelerde %72.8'dir. Eski üretim bölgesindeki işletmelerin %20.2'si ve yeni üretim bölgesindeki işletmelerin %21.7'si en çok 3 yılda bir fındık bahçelerine toprak analizi yaptırdıklarını ifade etmişlerdir. Hastalık ve zararlılarla mücadele edenlerin oranı ise; eski üretim bölgesindeki işletmelerde %54.6 ve yeni üretim bölgesindeki işletmelerde %59.8'dir. Eski üretim bölgesindeki işletmelerin %52.5'i fındık kurdu, %27.5'i külleme, %13.3'ü dalkıran, %3.3'ü kozalak akarı, %1.7'si filiz güvesi ve %1.7'si kokarca gibi hastalık ve zararlılarla mücadele etmektedir. Yeni üretim bölgesindeki işletmelerin ise %46.7'si külleme, %40'ı fındık kurdu, %5'i Amerikan beyaz kelebeği, %3.3'ü dalkıran, %3.3'ü fındık kurdu ve %1.7'si kozalak akarı gibi hastalık ve zararlılarla mücadele etmektedir. Her iki üretim bölgesinde de işletmelerin büyük çoğunluğu fındık bahçelerini sulamadığını belirtirken, fındık bahçelerini sulayanların oranı; eski üretim bölgesindeki işletmelerde %1.6 ve yeni

üretim bölgesindeki işletmelerde %10.9 şeklinde gerçekleşmiştir. Her iki üretim bölgesinde de yine işletmelerin büyük çoğunluğu fındık yetiştiriciliği ile ilgili konularda Tarım İl/İlçe Müdürlüklerinden destek almaktadır.

Araştırmada, işletme yöneticilerinin yaş, eğitim, ikamet yeri, fındık bahçesi dikim yaşı, hasat şekli, makineli hasat durumu, en çok 3 yılda bir toprak analizi yaptırma, hastalık ve zararlılarla mücadele, hasat öncesi dip sürgünü temizliği yaptırma, sulama durumu ve hangi kurumdan destek aldığı gibi değişkenler ile fındık üretim bölgeleri arasındaki ilişkileri inceleyebilmek amacıyla çapraz tablolar oluşturulmuş ve çapraz tablolarda bağımsızlık kontrolü ki-kare testi (Chi-Square test, χ^2) ile yapılmıştır.

Fındık işletmelerindeki yöneticilerin yaşı üretim bölgelerine göre değişim göstermemektedir ($p>0.05$; Çizelge 2).

Çizelge 1. Fındık işletmelerinin tarımsal üretim durumu

		Eski Üretim Bölgesi		Yeni Üretim Bölgesi	
		n	%	n	%
Bahçe dikim yaşı	0-30	57	31.1	59	64.1
	31-60	99	54.1	32	34.8
	61 +	27	14.8	1	1.1
	Toplam	183	100.0	92	100.0
Hasat şekli	Daldan	109	59.6	57	62.0
	Yerden	62	33.9	22	23.9
	Her ikisi	12	6.6	13	14.1
	Toplam	183	100.0	92	100.0
Makineli hasat yapma	Evet	2	1.1	5	5.4
	Hayır	181	98.9	87	94.6
	Toplam	183	100.0	92	100.0
Hasat öncesi dip sürgünü temizliği yaptırma	Evet	145	79.2	67	72.8
	Hayır	38	20.8	25	27.2
	Toplam	183	100.0	92	100.0
En çok 3 yılda bir toprak analizi yaptırma	Evet	37	20.2	20	21.7
	Hayır	146	79.8	72	78.3
	Toplam	183	100.0	92	100.0
Hastalık ve zararlılarla mücadele yapma	Evet	100	54.6	55	59.8
	Hayır	83	45.4	37	40.2
	Toplam	183	100.0	92	100.0
Sulama yapma	Evet	3	1.6	10	10.9
	Hayır	180	98.4	82	89.1
	Toplam	183	100.0	92	100.0
Destek alınan kurumlar	Tarım İl/İlçe Müdürlüğü	147	80.3	74	80.4
	Üniversite	3	1.6	0	0.0
	Ziraat Odası	2	1.1	3	3.3
	Tarım İl/ilçe Müdürlüğü ve Ziraat Odası	10	5.5	4	4.3
	Hiçbiri	21	11.5	11	12.0
	Toplam	183	100.0	92	100.0

Çizelge 2. İşletme yöneticilerinin yaşının üretim bölgelerine göre dağılımı ve karşılaştırma sonuçları

		Üretim Bölgeleri			
		Eski üretim bölgesi	Yeni üretim bölgesi	Toplam	
İşletme yöneticisinin yaşı	23-40	n	30	17	47
		%	16.4	18.5	17.1
	41-60	n	100	55	155
		%	54.6	59.8	56.4
	61 ve üzeri	n	53	20	73
		%	29.0	21.7	26.5
Toplam		n	183	92	275
		%	100.0	100.0	100.0
P-Değeri		0.431 ^{0D} (LR $\chi^2=1.682$; SD=2)			

^{0D}, istatistik olarak önemli değildir (p>0.05).

Çizelge 3. İşletme yöneticilerinin eğitiminin üretim bölgelerine göre dağılımı ve karşılaştırma sonuçları

		Üretim Bölgeleri			
		Eski üretim bölgesi	Yeni üretim bölgesi	Toplam	
İşletme yöneticisinin eğitimi	İlköğretim	n	117	76	193
		%	63.9	82.6	70.2
	Ortaöğretim	n	35	10	45
		%	19.1	10.9	16.4
	Yükseköğretim	n	31	6	37
		%	16.9	6.5	13.5
Toplam		n	183	92	275
		%	100.0	100.0	100.0
P-Değeri		0.004* (LR $\chi^2=11.292$; SD=2)			

*, istatistik olarak önemlidir (p<0.05)

Çizelge 4. İşletme yöneticilerinin ikamet yerlerinin üretim bölgelerine göre dağılımı ve karşılaştırma sonuçları

		Üretim Bölgeleri			
		Eski üretim bölgesi	Yeni üretim bölgesi	Toplam	
İkamet yeri	Köy	n	90	72	162
		%	49.2	78.3	58.9
	İlçe veya il	n	89	18	107
		%	48.6	19.6	38.9
	İl dışı	n	4	2	6
		%	2.2	2.2	2.2
Toplam		n	183	92	275
		%	100.0	100.0	100.0
P-Değeri		0.000* (LR $\chi^2=23.375$; SD=2)			

*, istatistik olarak önemlidir (p<0.05).

Çizelge 3 incelendiğinde, işletme yöneticilerinin eğitim durumunun üretim bölgelerine göre değişim gösterdiği görülmektedir (p<0.05). Eski üretim bölgesindeki işletme yöneticilerinin %63.9’u, yeni üretim bölgesindeki işletme yöneticilerinin ise %82.6’sı ilköğretim düzeyinde eğitim seviyesine sahiptir. İncelenen işletmelerde yöneticilerin ikamet yerlerinin üretim bölgelerine göre değişim gösterdiği görülmektedir (p<0.05; Çizelge 4). Eski üretim bölgesindeki yöneticilerin %49.2’sinin, yeni üretim bölgesindeki yöneticilerin ise %78.3’ünün köylerde ikamet ettiği tespit edilmiştir. Çizelge 5 incelendiğinde, işletmelerin fındık bahçesi dikim yaşlarının üretim bölgelerine göre değişim gösterdiği görülmektedir (p<0.05). Hasat şekli bakımından üretim bölgelerine göre değişim

görülmemektedir (p<0.05; Çizelge 6). Çizelge 7 incelendiğinde, fındık işletmelerinde makineli hasat yapma durumunun üretim bölgelerine göre değişim gösterdiği görülmektedir (p<0.05). İncelenen işletmelerde fındık bahçelerinde toprak analizi yaptırma durumu üretim bölgelerine göre değişim göstermemektedir (p>0.05; Çizelge 8). Samsun ilinde yapılan bir çalışmada, Çarşamba ve Terme ovasında fındık işletmelerinin toprak ve yaprak analizi yaptırma durumlarının ki-kare testi sonucuna göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre; işletmelerin Çarşamba ovasında %46.87’si ve Terme ovasında ise %29.79’u analiz yaptırduklarını ve analiz yaptırma sayılarını da işletme başına ortalama 1.03 adet ile 0.79 adet olduğunu belirtmişlerdir (Öztürk ve Kasko Arıcı, 2017).

Çizelge 5. İşletmelerde fındık bahçesi dikim yaşlarının üretim bölgelerine göre dağılımı ve karşılaştırma sonuçları

		Üretim Bölgeleri			
		Eski üretim bölgesi	Yeni üretim bölgesi	Toplam	
Bahçe Dikim yaşı	0-30	n	57	59	116
		%	31.1	64.1	42.2
	31-60	n	99	32	131
		%	54.1	34.8	47.6
	61 ve üzeri	n	27	1	28
		%	14.8	1.1	10.2
Toplam		n	183	92	275
		%	100.0	100.0	100.0
P-Değeri		0.000* (LR $\chi^2=35.478$; SD=2)			

*, istatistik olarak önemlidir (p<0.05)

Çizelge 6. Hasat şekli bakımından üretim bölgelerine göre dağılım ve karşılaştırma sonuçları

		Üretim Bölgeleri			
		Eski üretim bölgesi	Yeni üretim bölgesi	Toplam	
Hasat şekli	Daldan	n	109	43	152
		%	59.6	46.7	55.3
	Yerden	n	62	36	98
		%	33.9	39.1	35.6
	Her ikisi	n	12	13	25
		%	6.6	14.1	9.1
Toplam		n	183	92	275
		%	100.0	100.0	100.0
P-Değeri		0.046* (LR $\chi^2=6.157$; SD=2)			

*, istatistik olarak önemlidir (p<0.05)

Çizelge 7. Hasatta makine kullanımının üretim bölgelerine göre dağılımı ve karşılaştırma sonuçları

		Üretim Bölgeleri				
		Eski üretim bölgesi	Yeni üretim bölgesi	Toplam		
Makinelik hasat yapma	Evet	n	2	5	7	
		%	1.1	5.4	2.5	
	Hayır	n	181	87	268	
		%	98.9	94.6	97.5	
	Toplam		n	183	92	275
			%	100.0	100.0	100.0
P-Değeri		0.031 (LR $\chi^2=4.653$; SD=1)				

*, istatistik olarak önemlidir (p<0.05)

Çizelge 8. Toprak analizi yaptırma durumunun üretim bölgelerine göre dağılımı ve karşılaştırma sonuçları

		Üretim Bölgeleri				
		Eski üretim bölgesi	Yeni üretim bölgesi	Toplam		
En çok 3 yılda bir toprak analizi yaptırma	Evet	n	37	20	57	
		%	20.2	21.7	20.7	
	Hayır	n	146	72	218	
		%	79.8	78.3	79.3	
	Toplam		n	183	92	275
			%	100.0	100.0	100.0
P-Değeri		0.770 ^{0D} (LR $\chi^2=0.086$; SD=1)				

^{0D}, istatistik olarak önemli değildir (p>0.05).

Çizelge 9 incelendiğinde, işletmelerde hastalık ve zararlılarla mücadele yapma durumunun üretim bölgelerine göre değişim göstermediği görülmektedir (p>0.05). Ancak yeni üretim bölgesinde bu oran daha yüksektir. İşletmelerde fındık hasadı öncesi dip sürgünü temizliği yaptırma durumunun üretim bölgelerine göre değişim

göstermediği tespit edilmiştir (p>0.05; Çizelge 10). İncelenen işletmelerde fındık bahçelerinde sulama yapma durumunun üretim bölgelerine göre değişim gösterdiği görülmektedir (p<0.05; Çizelge 11). Buna göre; eski üretim bölgesindeki işletmelerin %1.6'sının, yeni üretim bölgesindeki işletmelerin ise %10.9'unun fındık bahçelerinde sulama yaptığı

tespit edilmiştir. İşletmelerin fındık yetiştiriciliği ile bölgelerine göre değişim göstermediği tespit ilgili konularda destek aldıkları kurumların üretim edilmiştir ($p>0.05$; Çizelge 12).

Çizelge 9. Hastalık ve zararlılarla mücadele yapılmasının üretim bölgelerine göre dağılımı ve karşılaştırma sonuçları

		Üretim Bölgeleri			
		Eski üretim bölgesi	Yeni üretim bölgesi	Toplam	
Hastalık ve zararlılarla mücadele yapma	Evet	n	100	55	155
		%	54.6	59.8	56.4
	Hayır	n	83	37	120
		%	45.4	40.2	43.6
Toplam		n	183	92	275
		%	100.0	100.0	100.0
P-Değeri		0.417 ^{0D} (LR $\chi^2=0.659$; SD=1)			

^{0D}, istatistik olarak önemli değildir ($p>0.05$).

Çizelge 10. Dip sürgünü temizliğinin üretim bölgelerine göre dağılımı ve karşılaştırma sonuçları

		Üretim Bölgeleri			
		Eski üretim bölgesi	Yeni üretim bölgesi	Toplam	
Hasat öncesi dip sürgünü temizliği yaptırma	Evet	n	145	67	212
		%	79.2	72.8	77.1
	Hayır	n	38	25	63
		%	20.8	27.2	22.9
Toplam		n	183	92	275
		%	100.0	100.0	100.0
P-Değeri		0.417 ^{0D} (LR $\chi^2=0.659$; SD=1)			

^{0D}, istatistik olarak önemli değildir ($p>0.05$).

Çizelge 11. Sulama durumunun üretim bölgelerine göre dağılımı ve karşılaştırma sonuçları

		Üretim Bölgeleri			
		Eski üretim bölgesi	Yeni üretim bölgesi	Toplam	
Sulama yapma	Evet	n	3	10	13
		%	1.6	10.9	4.7
	Hayır	n	180	82	262
		%	98.4	89.1	95.3
Toplam		n	183	92	275
		%	100.0	100.0	100.0
P-Değeri		0.001* (LR $\chi^2=10.852$; SD=1)			

*, istatistik olarak önemlidir ($p<0.05$).

Çizelge 12. Destek alınan kurumların üretim bölgelerine göre dağılımı ve karşılaştırma sonuçları

		Üretim Bölgeleri			
		Eski üretim bölgesi	Yeni üretim bölgesi	Toplam	
Destek alınan kurumlar	Tarım İl/İlçe Müdürlüğü	n	147	74	221
		%	80.3	80.4	80.4
	Üniversite	n	3	0	3
		%	1.6	0.0	1.1
	Ziraat Odası	n	2	3	5
		%	1.1	3.3	1.8
	Tarım İl/ilçe Müdürlüğü ve Ziraat Odası	n	10	4	14
		%	5.5	4.3	5.1
	Hiçbiri	n	21	11	32
		%	11.5	12.0	11.6
Toplam		n	183	92	275
		%	100.0	100.0	100.0
P-Değeri		0.395 ^{0D} (LR $\chi^2=4.079$; SD=4)			

^{0D}, istatistik olarak önemli değildir ($p>0.05$).

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, Türkiye’de fındık üretiminin yoğun olarak yapıldığı eski ve yeni üretim bölgelerindeki fındık yetiştiriciliği yapan işletmeler tarımsal üretim açısından karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, işletme yöneticisinin öğrenim durumu, ikamet yeri, fındık bahçesinin yaşı, hasat şekli, hasatta makine kullanımı ve sulama durumunun fındık üretim bölgelerine göre değişim gösterdiği tespit edilmiştir. Yeni üretim bölgesindeki işletmelerde eski üretim bölgesindeki işletmelere göre eğitim seviyesinin daha yüksek olduğu ve üreticilerin daha yüksek oranda köylerde ikamet ettiği anlaşılmıştır. Eski üretim bölgesindeki işletmelerin büyük çoğunluğunun fındık bahçeleri 31-60 yaş aralığında yaşlı ağaçlardan oluşurken, yeni üretim bölgesindeki işletmelerde fındık bahçeleri 0-30 yaş aralığındadır. Yeni üretim bölgesinde yeni fındık dikim alanlarının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Eski üretim bölgesindeki fındık bahçelerinin daha yaşlı ağaçlardan oluşmasının yanı sıra bölgede gerek fındık hasadının yerden yapılmasının ve hasatta makine kullanımının gerekse fındık bahçelerini sulama durumunun diğer üretim bölgesine nazaran daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu nedenle her iki üretim bölgesindeki fındık işletmelerinin de tarımsal üretimde bilgi ve uygulama konusunda bilinçlendirilmesi önemli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda her iki üretim bölgesinin sosyal durumu, arazi yapısı, eğitim, vs durumları da dikkate alındığında verimi yükseltme ve maliyeti düşürmeye odaklanılarak uygulamalar arasında bazı farklılıklar da ortaya çıkabilmektedir.

Üretim bölgelerinde Tarım Müdürlüklerinin yanı sıra Ziraat Odaları ve Tarım danışmanları tarafından Üniversitelerden de destek alınarak eğitim programlarına ağırlık verilmeli, konuyla ilgili STK, kooperatif veya üretici birlikleri ile gönüllü olarak uygulamaya katılacak fındık bahçesi sahipleri de öncelikli hedef grupları olmalıdır.

Kaynaklar

- Aaker, D.A., Kumar,V., Day, G.S. 2007. Marketing Research, 9. Edition, John Wiley&Sons, Danvers.
- Anonim,2018a. 2017 Yılı Fındık Raporu. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü.

<http://koop.gtb.gov.tr/data/5ad06bb9ddee7dd8b423eb23/2017%20F%C4%B1nd%C4%B1k%20Raporu.pdf> (Erişim tarihi: 20.10.2018).

- Anonim, 2018b. Türkiye İstatistik Kurumu <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 05.10.2018).
- Anonim,2018c. Fındık Raporu - 2018 http://www.zmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=30070&tipi=17&sube=0 (Erişim tarihi: 10.10.2018).
- Cinemre, H.A. ve Kılıç. 2015. Tarım Ekonomisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ziraat fakültesi, Ders Kitabı, No:11, (5. Baskı), Samsun.
- İslam, A. 1997. Doğu Karadeniz bölgesinde Fındık Tarımı. Doğu Karadeniz Bölgesi Sosyoekonomik Sorunları Sempozyumu, Bildiriler Kitabı. 63-70
- İslam, A., 2018. Hazelnut culture in Turkey. Akademik Ziraat Dergisi 7(2):259-266
- Kılıç, O. 1997. Samsun İli Çarşamba ve Terme İlçelerinin Ova Köylerinde Fındık Üretimine Yer Veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Fındığa Alternatif Üretim Planlarının Araştırılması. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, s.170, Ankara.
- Kılıç, O., 2004. Türkiye’de Fındık Dikim Alanlarının Daraltılması ve Alternatif Ürün Çalışmaları (Samsun İli Örneği). 3.Milli Fındık Şurası, 10-14 Ekim 2004, Giresun, 491-494.
- Kılıç, O. ve Demir, T. 2004. Türkiye’de Fındık Yetiştiriciliğinin Yapısal Özellikleri, Girdi Kullanımı ve Maliyet Unsurları. 3.Milli Fındık Şurası, 10-14 Ekim 2004, Giresun, 241-244.
- Kızıltan, A. ve Yalçın, H. 2010. Türkiye’de Fındık Sektöründe Üreticilerin Sorunları: Samsun İlinde Bir Uygulama. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 24(4): 79-98.
- Öztürk, D., Akçay, Y. 2011. “Fındık Yetiştiriciliği Yapan İşletmelerin Ekonomik Analizi (Samsun İli Çarşamba ve Terme Ovası Örneği)”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 28 (2):73-83
- Öztürk, D., İslam, A. 2014. “Türkiye’de Organik Ürünlerin Pazarlanması”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 1(9): 75-94
- Öztürk, D., Kasko Arıcı, Y. 2017. Fındık İşletmelerinin Üretim ve Pazarlama Sorunlarının Analizi: Samsun İli Örneği. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 7(1): 21-34.